

Плас

„Пред сваког сина наше земље поставља се данас питање: шта је допринио ослобођењу земље испод скупаторског јарма и што скоријем докрајчењу овога рата.“

Народно-ослободилачког покрета у Босанској Крајини

Год. I

30 август 1943

Број 4

Пред изборе Обласног НОО-а за Крајину

Послије стварања Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије, Извршни одбор тога вијећа ставио је у дужност вијећницима из Крајине да изврше избор Обласног народно-ослободилачког одбора за Бос. Крајину. Потреба Обласног одбора осјећала се још раније, јер су у току рада ницала разна питања окружних и среских одбора, која су излазила из оквира њихове надлежности. Осим тога, Крајина, у којој се организовала наша војска у бригаде, дивизије и корпусе и у којој се народ листом дигао на оружје, требала је такво једно тијело као што је Обласни одбор, који би, изабран од народа, преко окружних, среских и општинских одбора играо улогу правог народног претставништва за Крајину. Преко тога одбора Антифашистичко вијеће развило би своју дјелатност у Крајини и помогло учвршћавању народне власти почев од сеоских до окружних народно-ослободилачких одбора. Рад око избора Обласног одбора за Крајину дуље времена је ометао непријатељ својим честим офанзивама на ослобођену територију. За цијело вријеме тих великих борби, пред наше одборнике постављао се као главни задатак обезбједити нашу војску храном, склонити рањене и болесне борце, збринути породице које су избјегле од терора и свирепости непријатеља, евакуисати жито и стоку итд. Уз тај посао прионули су сви наши одбори. Многи од њих, у тој бризи за народ и народно добро, дао је и свој живот. Један дио одборника услед болести проузроковане теретом рата и напорним послом, престали су вршити своју дужност. Тако су многи одбори остали крњи, и осјећала се потреба њиховог попуњавања и учвршћавања. Тај посао је досада углавном успјешно завршен. Тако, ми данас од општинских и среских народно-ослободилачких одбора прелазимо на избор окружних одбора, као највиших органа власти у округу. У току ових дана врше се избори за дрварски и грмечки окружни народно-ослободилачки одбор, док је Козара већ избрала такав одбор, који има и свој лист. Ови одбори ће увелико помоћи правилном раду општинских и среских одбора, као и њиховом заједничком рјешавању важних питања.

Према томе, рад око избора окружних одбора приводи се крају, а пошто су најважнији послови око жетве за-

вршени, пружа се могућност да се приступи избору Обласног одбора.

Зато је Иницијативни одбор, који сачињавају чланови АВНОЈ-а из Крајине, у прогласу којег је издао ових дана указао на потребу што скоријег избора Обласног народно-ослободилачког одбора, као и на крупне проблеме који стоје пред тим одбором. У Обласни народно-ослободилачки одбор треба да уђу људи из свих крајева, из свих срезова и општина наше Крајине, и зато ће овај одбор бити у могућности да се темељитије позабави свим питањима појединих округа, срезова и општина, што данас није био случај. Срески одбори у неколико су сарађивали један с другим, док окружни нису имали довољно могућности за заједнички рад. Све до стварања наших среских и окружних одбора, а и по њиховом формирању, осјећају се многе слабости у раду среских народно-ослободилачких одбора, који још нису постали прави борбени органи народно-ослободилачког покрета и који у себи још и данас носе остатке слабости из првих дана нашег устанка. Народна-ослободилачком Обласном одбору, који ће ускоро бити изабран, намеће се као важан задатак учвршћење и осамостаљење сеоских одбора и развијање код њих иницијативе за све политичке, економске, културне и здравствене послове.

Поред тога, наша ослобођена територија сваки даном се проширује. Намеће се потреба организовања народне власти и у новоослобођеним крајевима, па ће Обласни одбор и у томе важном послу пружити своју свестрану помоћ.

Питање исхране народа и војске и организација помоћи тесњим и пострадалим крајевима моћи ће такођер бити темељитије рјешавања преко Обласног одбора, јер ће он имати већи преглед могућности и потреба појединих крајева Крајине.

Напокон, треба имати на уму да је данас власт окупатора и петоклонаша по градовима и селима на неослобођеној територији у расулу. Она је до краја ослабљена, а на већем дијелу потпуно разбијена ударцима наше војске и општим незадовољством народа. Зато у садашњим приликама народно-ослободилачка власт, која се родила на рушевинама старе власти и која се организује у јеку највећих битака које води наша војска, мора бити данас

чвршћа него икада, мора се очистити од свих колебљиваца, личних шпирција, а понегдје и од створених непријатеља наше борбе. Такви политички и морално здрави наши одбори, којима ће на челу стајати Обласни одбор за Крајину, моћи ће да дигну сав наш народ у борбу против туђина и издајника и да све оно што може да носи пушку, сврста у наше чете, батаљоне и бригаде. Тај велики задатак стварања чврстог јединства народа читаве Крајине и његовог свестраног учешћа у народној борби стоји пред нашим Обласним одбором за Крајину. Он мора свим силама настојати да сва браћа у Крајини једнако граде своју кућу, једнако изграђују и учвршћују своју народну демократску власт. Кроз оружаног братство Срба, Хрвата и Муслимана, кроз попуњу наших бригада како српским тако и хрватским и муслиманским синовима осигураће се једнако право — сигурна и сретна будућност за све Крајишнике.

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ИЗБОР ОБЛАСНОГ ОДБОРА АФЖ-а

5 септембра о.г. одржаће се конференција за избор Обласног одбора АФЖ-а за Бос. Крајину.

Познати су напори и жртве које је жена Крајине придонијела ствари народног ослобођења у току ових двију година рата.

Она се научила да у народно-ослободилачкој борби учествује организовано. Она је схватила користи организованог рада и борбе и стала да све више учвршћује и проширује своје организације. Скорих дана, жене Крајине учиниће један снажан корак напред у том правцу. Оне ће изабрати Обласни одбор АФЖ-а за Крајину чија се потреба дуго времена осјећала.

Данас, када започиње коначни обрачун са свим непријатељима и када се пред све наше родољубиве организације постављају крупни задаци, жене ће Крајине, избором свог Обласног одбора, стећи једно руководеће тијело које ће јаче повезати и учврстити све организације АФЖ-а из Крајине, тијело које ће појачати мобилизацију свих жена ослобођене и неослобођене територије у народно-ослободилачку борбу и на тај начин убрзати ослобођење нашег народа, ослобођење које ће и нашој жени донијети слободан и равноправан живот.

ОМЛАДИНА КРАЈИНЕ У БОРБИ ЗА СЛОБОДУ

У ватри двогодишње борбе, напора и рада израстао је наш Уједињени савез антифашистичке омладине Југославије (УСАОЈ). Израсла је организација омладине која је себи поставила у задатак уједињење свих младих и њихових напора да би што више допринијели ствари народног ослобођења.

И омладина Крајине пошла је тим путем. До недавно неписмена и неорганизована, она данас преко својих радних чета, алфаветских течајева, културних приредби и такмичења показује све већу свијест, вољу и одлучност да допринесе свој удио и у овој борби даде све од себе. Сврставају се колоне младих у редове наше војске. Нику радне бригаде. Омладина Крајине извршава задатак који јој је поставио њен Савез.

У овогодишњој жетвеној кампањи омладина је организовано радила. Створене су пољопривредне бригаде које су помогле да се жетва што брже сабере. Недалеко од злогласног јасеновачког логора дубичка омладина, заједно са женама, њих хиљаду и петсто тина, пожели су за једну ноћ 350 дунума жита. На двјеста метара пред самим логором жито је пожњевено и однијето, а на сто метара пред логором погажено. Омладина са дрварског и гламочког округа створила је заједничку радну бригаду. На раду, отимљући жетву испред носача халапливог окупатора, обратила се омладина Дрвара и Гламоча. За 14 дана та је бригада пожела 4.568 дунума жита. Дрварска омладина створила је још двије радне бригаде, од којих је једна радила у Кулен-Вакуфу на сабирању жетве.

Свакодневно долазе омладинци у наше војне јединице. Свакодневно се нагјечу млади борци у истребљивању окупатора и његових плаћеника. Нику нове чете у којима поред старијих узимају видно мјесто омладинци и омладинке. Младе болничарке пожртвовано и са пуно самопријегора извлаче рањене другове под ватром непријатељских куршума.

Поред тих радова, омладина Крајине улаже много труда да се научи читати и писати, да се културно и политички подигне. Отварају се омладински домови. Дају се приредбе. Једном ријечју, омладина настоји да се преко политичких конференција, забава, стварањем хорова и дилетантских група, писањем зидних новина итд. политички и културно васпита.

Ради омладине Крајине за сретнију и лепшу будућност. Али није још све учињено. Нису уложени довољни напори да би се постигло онолико, колико данашња борба захтијева. Има још пропуста и недостатака. Одбори УСАОЈ-а нису још довољно осамосталени у своме раду. Наше организације не сарађују у пуној мјери са народно-ослободилачким одборима и одборима АФЖ-а. Оне не помажу довољно народно-ослободилачке одборе, да би ови могли лакше и потпуније рјешавати

питања помоћи фронту и проблеме села.

У раду нашег Савеза сваког дана осјећа се прилажење муслиманске и хрватске омладине. Већ се у неким нашим војним јединицама боре заједно у већем броју са својом младом српском браћом Хрвати и Муслимани. Најбољи примјер тога братства у оружју јесте Бањалучки ноп одред, Травнички ноп одред и Осма мригада. А данас све већи број младих Хрвата и Муслимана — домобрана прилази са оружјем нашој војсци. Али још увијек огроман дио муслиманске и хрватске омладине, а нарочито на неослобођеним дијеловима Крајине, остаје необухваћен нашим организацијама.

Један од крупних пропуста је и тај што се организације УСАОЈ-а нису равномерно развијале на ослобођеним подручјима Крајине. Тако, на примјер, док је омладина дрварског, подгрмечког и козарског округа масовно обухваћена Савезом и док је скоро сва мушка омладина ступила у редове наше војске, дотле на мркоњићком, гламочком округу и централној Босни срећемо велики број способних омладинаца у позадини и прилично велики дио омладине који још увијек није уклањен у своје омладинске организације. Једна од главних сметњи развоју омладинског покрета у тим крајевима јесте и та, што су се четнички зликовци нарочито окомили на омладину и њене организације. У тој борби против злочиначког рада четника, у борби за подизање и организовање наше омладине пали су најбољи омладински борци као што су, на примјер, Рајко Боснић, Жељо Барић, Есад Мицић, Бранковић и други.

Укратко су изнијети успјеси и недостаци нашег рада. Обухватити омладину Крајине у организације УСАОЈ-а, избрисати разлику између појединих крајева, чвршће се повезати са нашом младом браћом, која још стењу под јармом окупатора, непрестано појачавати редове наше војске, то је задатак који мора испунити млади нараштај Крајине.

Сав рад наше крајишке омладине, у ово доба тешког рата који се води за слободу наше домовине, треба да одише духом жарког родољубља и неодољиве мржње против душмана нашег народа.

ЦРВЕНА АРМИЈА ОСЛОБОДИЛА ЈЕ У ПОСЉЕДЊИМ БОЈЕВИМА 60 ХИЉАДА КВАД. КИЛОМЕТАРА

Совјетска влада издала је наређење за обнову привреде на ослобођеним дијеловима Русије. Сматра се да је од 5 јула на овамо Црвена војска ослободила подручје од 60 хиљада квадратних километара. Ова територија два пута је већа од територије Белгије. Радио Москва дао је подробне информације становништву да у ослобођене крајеве врати стоку која је била евакуисана у почетку њемачког напада на Русију.

Разговор са четом

Над гробом борца Радоја бијела бреза самује, сребрена бреза тугује; крај гроба младог Радоја, без стазе и без богазе, у ноћи чета путује. И збори момак Велимир, ударне чете командир: — Еј, лакше, момци, газите, нек тече модра тишина, ево већ пуна година, пуче ми срце надвоје: ту ми је пао Радоје...

У ноћи бреза шумори, Радоје чети говори: Дружино, вјерна дружино, прошли сте брда, долине, пуца ли пушка слободна, гори ли буна народна? — Радоје, друже Радоје, кад вода крене низбрдо, нико је назад не врати, што јаче вјетар удара, више се ватра разгара. Крваво коло почело, да никад више не стане, докле нам зора не сване. — Кажите, стари другови, ви момци лица весела, скоро сте дошли из села, јесте ли ми мајку видјели? — Стару смо твоју видјели. Када је туђин упао, с нама је стара кренула. Три дана гору газила и рањеника водила, ал ипак није сустала. Радоје, друже Радоје, мајка је јунак постала. — Реците, стари другови, газећи гору зелену, видјесте ли сеју Невену? — У нашем задњем пробоју, код брзе ријеке зелене, видјесмо модре вирове, очи дјевојке Невене, златан јој осмијех засија: »Напријед, чето ударна, гледа нас мајка Русија!« — Ој чето, гујо с присоја, живи ли отац Илија, жали ли сина Радоја? — Старог ти оца сви знаду, и он је с нама пошао, стигао стари бригаду. Некад је тебе имао, сад има дјеце хиљаду, челичне дјеце из боја, замијенише му Радоја. Студена кућа планина, али се не да старина...

У сунцу бреза засија, пали се јунак насмија...

Дружина даље путује, ишчезе чета у гори. Над гробом бреза шумори, бијела дјева танана, шапуће бреза драгана, огњене сања сватове и барјактара Побједу, развио зору румену.

Бранко Ћопић

Отаџбина све зове под оружје

Овога љета одиграле су се најкрупније битке наше војске са њемачким и талијанским хордама, које су потпомагали усташки и четнички изроди. Намјере окупатора у овим борбама биле су очигледне: уништити оружане ослободилачке снаге нашег народа и спровести свој злочиначки план тоталне мобилизације у своју разбојничку војску и за ропски рад у њемачким фабрикама и рудницама.

Та швапска намјера била је очигледна у свим зимским и љетним офанзивама, како у Крајини тако и по читавој нашој земљи, а нарочито у упорној и бјесомучној офанзиви на главнину наших снага у Црној Гори и Санџаку. Њемачки генерали очито су се журили у тој својој злочиначкој намјери, предвиђајући судбоносне догађаје који ће њемачке окупаторске трупе ускоро ставити у тежак и безизлазан положај.

Сав издајнички шљам, од Павелићевих усташа до Дражких »војвода«, за читаво вријеме надчовјечанског отпора који је пружала наша јуначка војска бројним швапским и талијанским дивизијама, развио је отровну пропаганду у народу о томе, да је свака борба са окупатором безизгледна и да је једини пут спасења народа ропство и клечање на кољенима пред швапским зулумћарима. Они су у тим најтежим данима, поред свестране помоћи окупатору, позивали народ на предају и сву одговорност за злочине окупатора, за звјерска убијања, паљевине и пљачку, пребацивали на леђа Народно-ослободилачке војске.

Изрод Раде Радић и остале четничке војводе лили су крокодилске сузе над судбином и страдањима козарског народа, а у ствари свесрдно су помагали швапске псе у истребљивању невиних козарских жена и дјеце, оптуживали безбројне козарске јунаке, како су они, тобоже, криви за страдања козарског народа, а не швабе, и како су они са својим отпором изазвали швабу на злочине.

Четнички јањичари, који су тада пашовали по крајевима Мањаче, Мркоњића, централне Босне и Книнске Крајине, трудили су се свим силама да претставе том народу своје служење туђину и учествовање заједно са Нјемцима, Талијанима и усташама у свим тим злочинима на Козари, Грмечу, Јању тако, као да они, тобоже, спасавају Србе и обезбјеђују на тај начин мир тим крајевима.

Али дошао је час када четнички изроди не могу више бацати луг у очи народу и лагати му. Послије свих тих покушаја окупатора да уништи нашу војску, послије свих тих офанзива на Крајину, Црну Гору, Хрватску, Словенију, Славонију и остале крајеве наше земље, наша се војска показала спремна и способна за поновне велике операције, за поновно разбијање бројних непријатељских гарнизона и ослобођење села и читавих крајева испод окупаторског јарма. Тиме је, пред очи-

ма народа у тим крајевима, пала у воду лажна прича четничких издајница о узалудности борбе против окупатора и о уништењу наших снага у тим борбама.

Данас народ централне Босне, Мањаче и Книнске Крајине може да види својим рођеним очима како, до јуче надувене њемачке компаније и талијанске дивизије које су правиле троструке обруче око наших снага и бјесно насртале на наша села и за чију су се судбину везале усташке и четничке банде, данас обезглављено тумарају по нашој земљи с краја на крај, и бјеже из низа до јуче упорно брањених гарнизона (Прњавор, Кључ, Мркоњић, Јајце, Горњи и Доњи Вакуф и други). Боље него икада, данас тај народ може да види, како та сила, која је пријетила уништењу нашег устанка, а о чијој су непобједивости на сав глас трубиле четничке вође, данас та швапска сила спљашава и мора да зачепљује многобројне рупе на проваљеним фронтovima и да замјењују деморалисане талијанске дивизије. Хитлеров жандар на Балкану, Мусолини, под ударцима Црвене армије и енглеско-америчких трупа, под ударцима наше јуначке војске и свог властитога народа, неповратно се срушио.

Шта преостаје онима које су до јуче четници обмањивали и који су до данас били по страни великог покрета за ослобођење наше земље?

Тај народ мора да повуче искуство из досадашњих догађаја код нас и у свијету. Он данас може очито да види, да се не може остати по страни. Најбољи доказ су за то многобројни Чеси, Французи и Пољаци, силом мобилисани у швапске дивизије и насилно дођерани у нашу земљу да се боре за хитлерове рачуне.

Данас је Хитлеру догорјело до нока. И шта ће сметати швабама да ту исту своју политику спроведу у крајевима, гдје се наш народ још није одлучно дигао у ослободилачку борбу. Заведени и силом мобилисани Хрвати и муслимани скупо су небројеним животима платили то искуство.

Докрајчење овога тешкога рата и смањење жртава може доћи једино кроз одлучне и заједничке напоре читавог нашег народа у борби за слободу. Пред сваког сина наше земље поставља се данас питање: шта је допринио ослобођењу земље испод окупаторског јарма и што скоријем докрајчењу овога рата То данас све више увиђају Хрвати и муслимани, који су море крви узалудно пролили за швапске рачуне и који данас више неће да се боре за пропалу ствар туђина. Зато они данас прелазе у све већим групама и читавим војним јединицама са оружјем у руци у редове наше Народно-ослободилачке војске. Наши борци од свег срца поздравили су прилазак наше младе хрватске и муслиманске браће из Јајца, Травника, Бугојна, Вакуфа и Бихаћа нашој војсци.

То је једини пут све наше браће коју су окупатори и издајници шчепали у своје канџе или им лажима и преварама спријечили прилазак Народно-ослободилачком покрету.

Дуг према својој отаџбини не смије да мимоиђе ни једног сина ове земље. Пут народно-ослободилачке борбе против туђинског јарма трновит је и тежак, али ће се једино тим путем доћи до толико жељеног мира и слободе.

ОМЛАДИНСКИ ЗБОР У КЉУЧУ — ДАН БРАТСТВА СРПСКЕ И МУСЛИМАНСКЕ ОМЛАДИНЕ

Ослобођени град Кључ и кључки срез још једном су одали признање нашој Народно-ослободилачкој војсци и још једном показали своју оданост народно-ослободилачкој борби. На дан 22 августа преко хиљаду омладинаца и омладинки, организовано, под заставама и транспарентима са пјесмом су дошли на срески омладински збор. Измјешала се српска и муслиманска омладина из Рибника, Санице, Раткова и осталих околних села. Из саме Санице дошло је 460 омладинаца и омладинки.

На збору је одржано неколико говора који су пажљиво саслушани. Омладина је клицала својој војсци, Црвеној армији и војскама савезнице Енглеске и Америке. Одушевљено се клицало Уједињеном савезу антифашистичке омладине Југославије и позиву на ударничко такмичење наше омладине.

Послије збора развила се игра и отпочело весеље у знаку братске љубави српске и муслиманске омладине кључког среза.

У ОСЛОБОЂЕНОМ МРКОЊИЋУ

Мркоњић поновно слободно дише. Становници града радосно су дочекали своје ослободиоце, нашу Народно-ослободилачку војску. Живот у граду поновно тече својим слободним током. Радње су отворене, сељаци догоне у град намирнице и купују потребне ствари.

Одмах послије ослобођења, одржано је у граду неколико конференција, а затим је изабран Мјесни народно-ослободилачки одбор. Одборници су већ приступили прикупљању прилога и хране за нашу војску.

На пазарни дан, 23 августа, одржан је у граду збор коме је присуствовао велики број грађана и сељака из околних села. Присутни су са одобравањем саслушали говоре о новој ситуацији, великим успјесима наше Народно-ослободилачке војске, Црвене армије и енглеско-америчке војске.

Крајина је прославила трећи Илиндан

Поводом друге годишњице устанка, ослобођена Крајина, на многобројним заједничким зборовима војске и народа, манифестовала је и овога пута своју непоколебљиву вољу да истраје у борби до коначне побједе.

Подгрмеч је прославио двогодишњицу устанка низом великих зборова, на којима је учествовало на хиљаде људи, жена, омладине и бораца. Исто тако, одржани су зборови на Козари. Само на једном збору узело је учешћа 6 хиљада душа.

ИЗ ЗАПЛИЋЕНЕ ЧЕТНИЧКЕ АРХИВЕ

У РАСУЛУ ЧЕТНИЧКИХ БАНДИ
— „ВОЈВОДЕ“ СЕ МЕЋУСОБНО КРВЕ

Министар избјегличке југословенске владе, Дража Михаиловић, упорно понавља у депешама које упућује Плећашу и осталим „војводама“ да нападају и „униште“ нашу војску. Колико се овај кукавни издајник упиње из петних жила да оствари свој жалови план, види се и из докумената нађених у заплићеним четничким архивама:

„Наставите најенергичније чишћење партизана...”

(Дража у депеши Плећашу бр. 2628 од 25 јуна 1943)

„...да се развије што јача четничка акција у вези са Дреновићем и Митрановићем, како би се... делови партизана уништили до истребљења...”

(Дража у депеши бр. 2700-101 од 30 јуна 1943)

„Чича (Дража) јавља да пожуримо са ликвидацијом партизана...”

(Ђујић у писму Плећашу од 10 јула 1943)

И тако, вапај за вапајем. Дража наређује „војводама“ да „униште“ партизана, и „војводе“ купе шачице четника, упадају у покоје село, опљачкају и попале, а кад их потјерају јединице наше војске, онда бјеже у градове под скут шваба, Галијана и усташа. У борбама са партизанима остају љешине не само побијених четника него и самих „војвода“. „Војвода“ Ђујић оставио је оседлана коња, архиву и, бјежећи испред наше војске, стрмоглавио се с једне стијене низ Гњат и свега пребијеног донијели су га на носилима у талијанску болницу у Книн. Буро Плећаш на Млиништу, Мило Марић код Книна и Голуб Митровић са цијелим својим штабом у источној Босни, сви ти бандити никад више неће моћи за рачун окупатора и издајничке југословенске клике у Лондону извршити ни једно Дражино наређење за разбојнички напад на наша села и

нашу ослободилачку војску.

Осјећају Дражине банде снажне ударе наше војске по својим леђима. Али жеља за пљачком и чиновима, као и мржња према свему што је народно гони их на нове злочине, гура их на међусобна трвења, свађе и сукобе. Да би уклонили непожељне, Дражини официри служе се нарочито у ту сврху организованим тројкама.

Крвоток нашег народа, Дражин „војвода“, мајор Петар Баховић, који је — како је јавила „Слободна Југославија“ — недавно извршио звјерски покољ над нашим рањеним друговима и санитетским особљем у источној Босни, организовао је још прошле године такве специјалне групе за убијање њему непожељних четничких главешина. У наређењу од 6 августа 1942 командантима својих војних бригада он пише:

„Да би се ослободили истих команданти бригада доставиће спискове из којих се види име и презиме и мишљење командантово какав би утисак остао у народу ако би именовани једног дана нестали. Ова команда кад добије све потребне податке доносиће решење да се према појединим примени слово „З“. Командант бригаде по пријему наређења да се изјесно лице стави под слово „З“ дужан је у року од 24 сата помоћу тројки истог ликвидирати — убити. Ово ликвидирање — убијање има бити искључиво клање камоу.

Командант бригаде одмах по пријему образовање потребан број тројки за извршење специјалних задатака. Тројке се међусобно не смију знати, тако да свака мисли да је једина. Тројка која не изврши свој задатак осуђена је на смрт и одмах се мора са њом ликвидирати.”

А да четничке „војводе“ и код нас на Крајини једни другима раде о глави у јагми за чинове и положаје

које тим бандитима дијели Дража, види се из слиједених одломака писама Мане Роквића, упућених Плећашу:

„Нека тај нитков Ђујић са својом главом се неигра... Наине кашике у један тањир неће.”

(у писму од 28 маја 1943).

„Ђујић је послао Ђука дао му већу суму новца, са њим Милана Бранковића да саботирају рад, а против мене и убијство су овдје припремали... Ђук јавно се је сложио да ја нисам достојан да будем војвода... Ако мјеродавни са Ђујићем немогу расправити његових интрига и безобразлука онда ћу се свега одрећи и оставку поднијети у сваком погледу и онда ћу сам са собом управљати како ја знам... Тражим од тебе да известиш Чичу (тј. Дражу) о свему и ако он неможе то да реши ја ћу са Ђујићем оружјем обрачунати а имам и разлога јер ми убијство припрема. Убио је Живка Брковића, Пају Поповића па хоће и мене а Брану је раније лудим прогласио.”

(У писму од 19 јула 1943)

Ето тако Дражине „војводе“ једни о другима мисле, тако једни друге разбојницима називају и оптужују. Али њихове међусобне свађе и размирице не сметају тим злочинцима да у борби против народа и наше војске иду и даље скупа и уз подршку окупатора чине нове злочине.

Познато је да, након удара по четничким бандама од стране наше војске, многи заведени селаци користе прилику да напусте Дражине „војводе“ и прилазе нашој војсци или се враћају својим кућама. А да је и онај дио нашег народа у книнској околини, за који су „војводе“ мислиле да ће га застрашивањем и лажима одржати уза се, прозрео њихову издају и злочине и да он отворено изражава симпатије према нашој војсци, види се из овог Плећашевог писма попу Ђујићу од 9 јула 1943:

„...са свих страна чује се детонација ријечи: „партизани се боре про-“
(Наставак на 5 страни)

Иља Еренбург:

Украјина...

За нас је Харков више но град, Харков — то је Украјина! Двије тамне године леже на нашим срцима. Данас смо ми коначно одахнули: над Украјином свиће дан.

Ми знамо све. Они су се били размилили по Украјини. Пљачкаши су вршили свој посао: они су скупљали дивиденде. Разбојник Розенберг задовољно се церекао: „Украјина — наш амбар“. Разбојник Ерих Кох се хвалио: „Украјина нам даје све — од конфета до робова. Они су основали 12 акционарских друштва, што је у ствари значило: потребна је пљачка украјинских производа и израбљивање украјинског становништва. Они су отјерали у Ње-

мачку стотине хиљада украјинских дјевојака. Они су гладили трбух и говорили: „То је наша Америка“. Они су ништили, једно за другим, школе, домове и друге установе. Данас ћемо заспати спокојно: ове ноћи они неће спавати. Данас се кобасичари из Швајцарске и Свињеланда, који су трговали харковским становништвом, котрљају на запад. Дрхти командант Полтаве. Запрепашћен је директор „Украјинише Гезелшафт“; свакако ће морати у Румунију. Јадни Ерих Кох, скривен под плаштом пљачке, не осјећа се добро — разбијене су њемачке дивизије.

Ми ништа нисмо заборавили. Ми нисмо заборавили како је у Ђуђоновки Фридрих Шмит тукао дјевојке. Ми нисмо заборавили како су у Бјелополу Нијемци порушили двоспратни клуб. Ми нисмо заборавили како су у Кастелу Нијемци тукли и силовали петнаесто-

годишњу Гаљу Михаљченко. Нисмо заборавили Текла Чернигова. Нисмо заборавили развалине Кијева. Ми нећемо ништа заборавити. Сада се разбојници више неће дуго држати: на вријеме ће бити уништени.

Ми кажемо радноме граду, славном Харкову: „Твоје тешке ране залијечити ће отаџбина. Ти остајеш, али нема живота твојим мучитељима. Они ће бити каменовани, они ће плакати, али они никуда неће моћи избјећи казни за своја злочина“. Ми довикујемо драгоме и гордоме Кијеву: „Мушки се држи! Већ иду на запад оне дивизије које ће ускоро бити назване кијевске.”

Трновит је али славан пут Црвене армије: Украјина и мир ће заједно живјети. Ја као писац цијеним ријечи, али рат је виши и већи но све ријечи. У овом свечаном часу ја кажем: Руси не говоре, Руси ратују! („Правда“, 24-VIII-43)

ДНЕВНА ЗАПОВИЈЕСТ МАРШАЛА СТАЉИНА поводом ослобођења Харкова

Генерал-пуковнику Коњеву, генералима-армије Ватутину и Малиновском

Данас, 23 августа, трупе западног фронта су активним операцијама, а уз помоћ трупа вороњешког и југозападног фронта, послје жестоких бојева, сло-миле непријатељски отпор и на јуриш заузеле град Харков.

На тај начин је ослобођен други главни град Украјине. Наш вољени Хар-ков је ослобођен од њемачко-фашистичких зликоваца. У бојевима који су се водили за заузимање града Харкова наше су трупе показале високу војничку вјештину, срчаност и способност маневрисања.

У бојевима за град Харков истакле су се трупе генерал-мајора Манагаро-ва, генерал-лајтнанта Кричкина, генерал-лајтнанта Шумилова, генерал-лајтнанта Гагијена, генерал-лајтнанта тенковских трупа Ротмистрова, ловачког генерал-лај-тнанта авијације Горијенова, а такође јединице 33 гардијског пјешадијског кор-пуса генерал-мајора Козлова М. И. и 34 пјешадијског корпуса генерал-мајора Колчигина.

У част ослобођења Харкова 89 гардијска Бјелгородска пјешадијска диви-зија, 252, 84, 299, 116, 375, 183 пјешадијска, 15, 28 и 93 гардијска пјешадијска дивизија добијају назив „харковске“ и од сада ће се звати: 89 гардијска Бјел-городско-харковска пјешадијска дивизија; 252 Харковска пјешадијска дивизија; 84 Харковска пјешадијска дивизија; 299 Харковска пјешадијска дивизија; 116 Харковска пјешадијска дивизија; 375 Харковска пјешадијска дивизија; 183 Хар-ковска пјешадијска дивизија, 15 Гардијска харковска пјешадијска дивизија, 28 Гардијска харковска пјешадијска дивизија и 93 Гардијска харковска пјешадијска дивизија.

У част побједе код Харкова данас, 23 августа, у 21 час главни град наше домовине, Москва, одаће почаст нашим јуначким трупам које су ослободиле Харков са 23 топовска плотуна из 224 топа. За одличне офанзивне операције одајем признање свим трупам којима ви руководите, а које су учествовале у операцијама за ослобођење Харкова.

Вјечна слава херојима палим у борби за слободу и независност наше о-таџбине!

Смрт њемачким окупаторима!

Москва-Кремљ,
23 августа 1943 г.

*Врховни командант,
Маршал Совјетског Савеза
Ј. СТАЉИН*

700 енглеских авиона бомбардо-вало је Берлин

Енглеска авијација извршила је са 700 четворомоторних бомбардера до-сада највећи напад на главни град Ње-мачке, Берлин. За свега један сат баче-но је на Берлин преко 2 милиона ки-лограма бомби од којих многе по 4 и 2 хиљаде килограма. Велики дио града је потпуно срушен. Ватра пожара и дим дизали су се 7 километара увис, а могли су се видјети на 400 киломе-тара даљине. У овом нападу Енглези су изгубили 58 бомбардера, док су са-ми оборили 14 њемачких ловаца који су нападали енглеске бомбардере за цијело вријем лијета над њемачком.

Сутрадан су Енглези мањим сна-гама поново напали Берлин.

(Наставак са 4 стране)

тив Немаца и легије око Купреса, Травника, Долине Врбаса, у Гламочу, Мркоњић Граду, Петровцу, Лици и Далмацији против четника и Талија-на па им нико ништа не може“. Ове све чињенице ваља имати у виду...

И док министар избјегличке владе, Дража, и његови официри и „војводе“ праве планове на пијеску како да уни-ште нашу ослободилачку војску, дотле, ето, те четничке главешине народ све више презире и од њих окреће главу. Четнички официри и „војводе“ остају све више усамљени у својим штабови-ма, у својим разбојничким шпиљама, и не преостаје им ништа друго већ бјек-ство окупатору, да заједно с њиме до-живе исту заслужну казну.

Црвена армија пробила је њемач-ке линије у Доњецкој Котлини

Црвена армија наставља своје напре-довање на сјеверном отсјеку централ-ног фронта од Карачева према Брјан-ску и од Спас Демјанска према Смо-ленску. Јединице Црвене војске осло-бодиле су на том отсјеку фронта ви-ше насељених мјеста.

У подручју Харкова, Црвена армија, послје заузимања Харкова, продужује своје надирање према Полтави од ко-је је удаљена свега 35 километара.

Поред ових напредовања, Црвена војска извршила је на широком фронту пробој њемачких линија у Доњец-кој Котлини јужно од Изјума и напре-дује у двије колоне према главном ин-дустријском центру, Сталину. Јужна ко-лона пробила се дубоко у њемачке ли-линије и пресјекла важну жељезничку линију Таганрог — Сталино.

Совјетски академик Лисенко о заузећу Харкова

Познати совјетски учењак академик Лисенко у свом чланку у „Правди“ пи-ше о заузећу Харкова: „Ја немам до-ста ријечи да изразим дубоку захвалност нашој јуначкој Црвеној војсци и њеном генијалном војсковођи, великом мар-шалу Совјетског Савеза, другу Стаљину. Није далеко час ослобођења Полтаве, Кијева и цијеле украјинске земље, као и свих рођених земаља наше велике Домовине, које су пале под привремен-ни јарам њемачких окупатора.

КАКО ЈЕ ОСЛОБОЂЕН ХАРКОВ

Хитлерова пропаганда попутнија је и ослобођење Харкова морем лажи. О-на је тврдила да су Нијемци евакуисали Харков без борбе и да Харков није важан као војничка тачка.

Објављујемо неколико извадка из чланка који је, под насловом „Наше тру-пе ослободиле су Харков“, објавио ра-дио Москва из ког се види како су Ни-јемци очајнички бранили у каквим же-стоким бојевима је Црвена армија зау-зела овај највећи град и кључ Украјине.

Непријатељ је нарочито помно утвр-дио источни дио бојишта код Харко-ва, рачунајући да са ове стране највје-роватније пријети опасност. Око Хар-кова било је створено неколико поја-са утврда. Дубина снаког од тих по-јаса износила је 5 — 6 километара. Размак међу њима била су минска по-ља и ограде од бодљикаве жице.

... У помоћ њемачком гарнизону у Харкову, последњих дана било је по-слано 2 пјешадијске и једна моторизо-вана дивизија. Непријатељ је такође знатно појачао своја крила на сјеверо-западу и истоку од града. У неприја-тељским протунападима судјеловале су као и прије крупне силе пјешадије пот-помогнуте тенковима и авијацијом. Бо-јеви су постали још упорнији.

... Заробљени њемачки војници из-јавили су да је још 20 августа у свим одјелењима била прочитана Хитлерова заповијест у којој се обраћа војсци да држи Харков, кључ Украјине, не освр-ћући се на губитак средстава.

... Ноћу 23 августа наше су трупе, остварујући вјешто маневрисање на нај-важним мјестима и ударцима на кри-лима, свим силама навалиле на среди-ште града. Хитлеровци су почели да отступају палећи и дижући у зрак ку-ће, уништавајући све оно што је дра-гоцјено. У граду су буктали велики по-жари. На много километара унаоколо града одјекивале су експлозије. Тада су совјетске трупе навалиле свом снагом и, сломивши отпор хитлеровских тру-па, на јуриш заузеле Харков. У упорним уличним бојевима Црвени војници и официри тјерали су Нијемце из бун-кера, блиндажа и зграда, ослобађајући једну четврт града за другом. У подне био је ослобођен и средњи дио града.

... Хитлеровци су били увјерени да ће задржати Харков. Они су непреста-но довлачили нове резерве бацајући их у бој без обзира на губитке. Ње-мачко-фашистичке трупе унапријед су се припремале за уличне борбе у Харко-ву. Оне су утврдиле све велике зида-не куће намјестивши у њих митраље-зе и топове, направивши на тај начин од њих ватрене тачке. Свака улица би-ла је минирана, а минским пољима биле су опкољене такође велике згра-де. Но никакве утврде нијесу Нијем-це спасиле.

... Битка за Харков, како то дошл-ња „Правда“ пише, једна је од најве-ћих битака рата за домовину, у којој се испољила вјештина совјетских офи-цира у вођењу војске, који знају супрот-ставити шаблонској тактици њемачких трупа стаљинску тактику маневрисања.

У ПОСРЕДСТВУ НАШЕГ ШТАБА ВРХОВНОГ ШТАБА НОВ

СВА БАНИЈА И КОРДУН НАЛАЗЕ СЕ У РУКАМА НАШИХ БОРАЦА

На страну XII Хрватске дивизије пренио је ватикански артиљеријски пул, пренио је и мноштво оружја и муниције, између осталог 8 хаубица и 2 лака топове-ке-муниције. По прелазу на страну наше војске, пул је одмах отворио артиљеријску ватру на ватичку фабрику „Титус“ у Бар жднику. У борбама у Хрватском Сигету XII дивизија задобила је у селу 3 хаубице, 410 пушчака, 9 тешких митраљеза, 23 пушкомитраљеза, 143 ручних граната и 50 хиљада метака. Погибијено је 120 непријатељских војника и официра. Оборила су 2 авиона и уништена 3 тенка. Из казнице у Леноглави ослобођено је 200 затвореника.

Наше јединице које се боре у Лици, Кордуну и Банији поново су ослободиле Стун, Цетинград, Велику Кладушу и Топуско. Заробљено је 7 официра и 330 домобрана и заплдијењено 5 бацачамина, 3 тешка митраљеза, 20 пушкомитраљеза, 200 пушчака, 50 хиљада метака и 6 тона бензина. Сва Банија и Кордун налазе се сада у рукама борца Народно-ослободилачке војске.

Далматински партизани на планини Бигово одбили су снажну офанзиву фашистичких трупа, које су помагали Нјемци. После 10 дана жестоких б. јави непријатељ је отступно изгубивши 280 војника и официра.

Прва крајинска бригада уништила је на аеродрому у Рајловцу 34 непријатељска авиона

Борци I Крајинске бригаде под командом Воје Тодоровића, постигли жестоке успехе, зауели су један од највећих аеродрома у Југославији, аеродром Рајловац код Сарајева. Борци I Крајинске бригаде уништили су на аеродрому 34 њемачка авиона, и то: 18 бомбардера типа „Дорниш“, 4 бомбардера „Јункерс“, 6 бомбардера „Бленхајм“, 1 транспортни авион и 5 старог другог типа. Бригада је читаву ноћ водила жестоке борбе за Сарајевско Поље и

ујутру је успјела да продере на аеродром. Нјемци су одјељивали поље рефлекторима и паљењем сијена, тако да је поље било освјетљено као по дану. Пачања која је њемачка команда упутити из Сарајева нису могла да зауставе наше борце. Њемачки оклопни воз који је ишао из Сарајева у правцу аеродрома наишао је на мину и наши борци успјели су га потпуно уништити.

Поводом ове акције Врховни штаб упутно је бригади захвалницу.

ЗАХВАЛНАЦА ВРХОВНОГ ШТАБА НОВ БОРЦИМА I КРАЈИШКЕ БРИГАДЕ

Врховни штаб НОВ и ППД директно су ју извјештавали борцима, командирима и политичким комесарима I Крајинске бригаде за њихово и храброст и вољност у извршењу свих борбених задатака.

Врховни командант,
ТИТО

ОД НАШИХ КРАЈИШКИХ ФРОНТОВА

ОСЛОБОЂЕЊЕ ЈАЈЦА, ДОЊЕГ ЗАКУФА, БУГОЈНА, МРКОЊИЋА, ТУРБЕТА И ГЛАМОЧА

Под приписом јединице II Бос. н.о. корду и партизанске бригаде из Јајца, Бугојне, Турбета, Доњег Вакуча и из Глагова. Ослобођена су ова мјеста и тиме ослобођени територија и путања се за 2 хиљаде квадратних километара.

У Јајцу, у којој су 17 о.м. уништили јединице Југославије одред заплдијењено је ватичке пушчаке, око 4.000 килограма шиева, 2.000 килограма соли, 8 килограма савезног материјала, ватичке коптине експерти, ватичке кинеске експерти и ватичке материјале, око 500 хиљада динара у готовом новцу.

Наша јединица Глагова, уништила је четничку криву спалила и уништила грађу.

Убијен је четнички командир
Мићо Азарих

Далматинци IV Бос. н.о. дивизије артиљерије чиниоци Милана Јовића и Јована Јовића са својом мобилном четом

без оружја који су се повратили својим кућама. Убијено је 24, а рањено 50 четника.

Четници су јаво деморалисани и бјеже према окупаторском гарнизону у Биљу Лицу. За вријеме чиниоца Милана непријатељ је из Бања Луке покушао да нагнениши, али су га наше снаге код Хан Колца одбиле. У тим борбама убијен је познати бандит, командир четничке „бригаде“, Мићо Азарих. Наше јединице IX Крајинске н.о.у бригаде у борбама код Мркована избациле су из града око 10 четника.

Из околине Доњег Вакуча јавља се прилично број људства у редове НОВ, а нарочито у III Крајинску н.о.у бригаду. Из околине кољичког склопа у Јајцу, у наше редове јавило се 50 домобрана и 3 официра.

22 августа пратило се Бићаном батальон Доњег Вакуча н.о.у одреда 33 легиона који су се вратили из њемачке са курца. Они су ступили у редове

наше НОВ донијели са собом: 26 пушчака, 5 њемачких стројница „Шмајсер“, 2 „шарца“, 2 хиљаде метака, 400 метака за стројницу и 7 пиштоља.

Борци Козарског одреда спалили су један непријатељски авион и уништили троспратни бункер

Козарски н.о.у одред, од 22 јула до 6 августа, истребио је 197 непријатељских војника, већином Нјемаца, а велики број рањено. Заробљено је 55 непријатељских војника међу којима 20 „тигроваца“ и један њемачки пуковник. Заплдијењено је преко 46 пушчака, 2 стројнице, 3 лака митраљеза „Максим“, 1 пушкомитраљез, хиљаду кило соли, 2 писаће машине, 2 радиостанице, 1 шаперсграф, неколико сандука муниције, 232 блузе, 272 чакшире, 324 пара нових ципела, 50 килограма масти и више сандука пива.

Код Пискавице снаге II батаљона спалиле су један њемачки бомбардер типа „Јункерс 52“.

Минерско одјељење I батаљона дигло је у ваздух тек изграђени троспратни бункер саливен од армираног бетона, висок 13 метара а простран 7 квадратних метара. Бункер се градио три до четири мјесеца, и био је постављен тако да је непријатељ из њега могао контролисати 5 километара пруге.

На цести Бања Лука—Приједор, козарски борци заробили су луксузни аутомобил и у њему директора рудника Љубија, шефа рачуноводства и једног предрадика. Уништено је такођер неколико камиона, а између Волиња и Добриња дигнут је у ваздух један воз.

Дрварски одред убио је четничког командира Живка Ковача

Дрварски н.о.у одред напао је четничку банду у селу Крњеуши и том приликом убио командира четничке чете Живка Ковача, бившег жандармеријског наредника, иначе злогласног херцеговачког четника. Нападнут је и четнички логор у Суваји, гдје је заробљено 15 новомобилисаних четника Милана Роквића.

Препад подгрмечких партизана на Сански Мост

Подгрмечки н.о.у одред дочекао је на цести Крупа—Петровац непријатељски камион, при чему је убијено 11 непријатељских војника, док су 2 заробљена. Заплдијењено је 5 карабина, 2 „шарца“ и друге разне спреме.

Осим тога борци овога одреда извршили су препад на сам Сански Мост.

Порука Команде мјеста у Паланци

Команда мјеста — Паланка

Штабу II Бос. н.о.у корпуса

Извјестите наше другове, борце са терена ове Команде да је ова Команда узела себи за свету дужност да се обради њихова љетина, што је и учињено, т. ј. њихово све обрађено, покошено, пожњено, а ових дана ће се и овријети.

Желимо нашим друговима борцима сваку срећу и успјех!

И поздрављамо са нашим другарским и борбеним поздравом:

Смрт фашизму — слобода народу!

21.VIII.1943

Командант,
ИНБИФ, с.р.